

Arbeids- og sosialdepartementet
Postboks 8019 Dep.
NO-0030 Oslo

Vår fil: B14-GC006
Vårt Arkiv: Fagpolitisk
Saksbehandler: Grete Crowo

Oslo 03. mars 2013

Høring – forslag til enkelte tilpasninger i deler av folketrygdens regelverk som følge av innføring av ny uføretrygd

FFO har gjennomgått høringsnotatet om forslag til enkelte tilpasninger i deler av folketrygdens regelverk som følge av innføring av ny uføretrygd. Høringsfristen er 3. mars, og vi vil med dette komme med følgende synspunkter.

FFOs synspunkter

- FFO mener at minstenivået på inntektsnivå før uførhet (IFU) må økes.
- FFO mener at 10 prosent er et alt for høyt krav til inntektsøkning for å kunne få fastsatt ny inntekt før uførhet (IFU) og inntekt etter uførhet (IEU).
- FFO mener at erstatning for inntektstap ved erstatningsoppgjør skal unntas både for beregning av uføretrygd og uføregrad.
- FFO mener at inntekt fra verv og frivillig arbeid bør unntas i fastsettelsen av uføregrad.
- FFO mener det er urimelig om NAV kan kreve etteroppgjør av for mye utbetalt uføretrygd uten å vurdere skyld, og når det ikke er noe å bebreide stønadsmottakeren for.
- FFO mener at det behovsprøvde barnetillegget må videreføres på dagens nivå.
- FFO mener at alle uføretrygdede bør kunne tjene inntil 1 G i friinntekt.
- FFO støtter unntaket for varig tilrettelagt arbeid (VTA) med inntektsgrense på 1 G.
- FFO mener at alle med uførepensjon skal garanteres at ikke nettoinntekten reduseres etter omregning til uføretrygd.
- FFO mener systemet for rapportering av merinntekt må være enkelt og forutsigbart.
- FFO påpeker at inntektstaket til bostøtten snarest må tilpasses ny uføretrygdordning.
- FFO mener det må sikres at økt brutto trygdeinntekt ikke får konsekvenser for behovsprøvde velferdsytelser.

Minstenivået på inntektsnivå før uførhet må økes

Inntektsnivået før uførhet (IFU) er avgjørende for uføretrygdens utmåling. Det er gjennom fastsettelse av minstenivået på IFU at samfunnet virkelig kan gjøre noe med den dårlige økonomien til en del funksjonshemmede og kronisk syke.

Det er i utgangspunktet positivt at Arbeids- og sosialkomiteen mente i Innst. 80 L (2011-2012) at de nedre grensene før uførhet skulle økes fra 3 G til 3,3 G for gifte og 3,5 G for enslige, og at departementet nå følger dette opp ved å foreslå 3,4 G for alle uavhengig av sivilstand. Samt at det foreslås å heve IFU til 4,5 for unge uføre. FFO mener uavhengig av dette at minstenivået på IFU må økes ytterligere.

FFO mener at minstenivået på inntekt for personer som har rett til minsteytelse som ung ufør må heves til 5,5 G. Unge uføre er i en sårbar og fastlåst økonomisk situasjon. Samtidig er mange i en etableringsfase med utgifter som mer etablerte voksne ikke har. Det er derfor viktig å heve denne inntektsgrensen ytterligere.

Minstenivået på inntekt for øvrige uføre bør også heves mer enn det som foreslås. Kronisk syke og funksjonshemmede som lever på minsteytelser og som oftest har ekstrakostnader på grunn av sykdom, har svært lav inntekt. FFO frykter at mange av disse lever helt på grensen mot det som er relativ fattigdom, og ved å heve IFU kan man bedre de økonomiske levekårene til denne gruppen.

Inntektsøkningen for å kunne få fastsatt ny IFU/IEU

FFO har hele tiden støttet ny uføretrygdordning sin innretning om at det skal bli enklere å kombinere arbeid og trygd. Det er positivt at det legges opp til at det kan være mulig å gjøre «karriere» i en deltidsstilling ved å bruke den arbeidsevnen man har på samme måte som personer uten uføretrygd. Det er også bra at det er mulig å endre IFU/IEU etter at man har fått lønnsøkning i en deltidsstilling, slik at inntektsøkningen bidrar til at uføretrygden blir satt høyere.

FFO mener derimot at krav om inntektsøkning på minst 10 prosent utover årlig regulering av grunnbeløpet, gir en alt for høy grense for å få justert opp uføretrygden. En lønnsøkning på 10 prosent vil for mange være helt urealistisk å få. FFO mener derfor det bør gjøres en individuell vurdering med grunnlag i all lønnsøkning utover årlig regulering av G, for å avgjøre om dette kan medføre en endring av IFU/IEU.

Reduksjon av uføretrygd og uføregrad på grunn av inntekt

Erstatning for inntektstap ved erstatningsoppgjør

FFO synes det er uklart om departementet legger opp til en svekkelse av dagens forskrift i forslaget til ny forskrift jfr. § 3-2 pensjonsgivende inntekt. Slik vi leser forslaget videreføres ikke bestemmelsen i gjeldene forskrift om at erstatningsoppgjør skal unntas for beregning av *uføregrad*, når det i ny forskriftstekst kun vises til reduksjon av uføretrygd.

Et skadeoppgjør kommer i ettertid. Er skaden av en slik art at uførheten utvikles noe senere enn skadetidspunktet, vil en kunne ha redusert inntekt en del år før uførheten anses inntrådt, mens erstatningen for tapt arbeidsfortjeneste kan komme rett etter at uførheten anses inntrådt. Det kan gi for liten inntekt før uførhet og for høy inntekt umiddelbart etter, med for lav uførhetsgrad som resultat.

Det er helt avgjørende at dagens forskriftsregel videreføres, slik at etterbetalings- og erstatningsinntekter ses bort fra ved fastleggelse av uføregraden. Ved fastlegging av uføregrad ser en på forskjellen mellom inntekt før og etter uførhet, og her skal erstatningsinntekter og andre etterslepsinntekter medregnes. Unntakene i forslag til § 3-2 gjelder ikke ved fastlegging av uføregraden. Hvis departementet opprettholder forslaget om å la uføregraden påvirkes av slike inntekter vil de rettslig fastlagte erstatningsoppgjør ikke gi en korrekt utmåling.

Inntekt fra verv og frivillig arbeid bør unntas i fastsettelsen av uføregrad

Er pensjonsgivende inntekt høyere enn arbeidsinnsatsen tilsier, kan uføregraden fastsettes ut fra reell inntektsgrense. Men det er kun inntekt opp til 0,4 G som skal holdes utenfor. Dermed vil inntekter fra politiske verv og frivillige org/arbeid, påvirke fastsettelse av uføregrad. FFO mener

det er feil å legge til grunn at denne type inntekter er et uttrykk for en ordinær inntektsevne. Inntekt fra verv og frivillig arbeid bør unntas i fastsettelsen av uføregraden.

Inntekter fra VTA skal ikke føre til reduksjon av uføretrygden

I Prop. 130L (2010 - 2011), legges det til grunn at inntekter fra VTA ikke skal føre til reduksjon av uføretrygden.

«Deltakere i varig tilrettelagt arbeid (VTA) mottar uførepensjon. De fleste av disse får i tillegg en bonuslønn som normalt er veldig lav i forhold til den faktiske arbeidstiden. Departementet foreslår derfor at inntekter fra VTA ikke skal føre til reduksjon av uføretrygden».

Det er bra at departementet følger dette opp i forslag til forskrift. FFO kan akseptere at inntektsgrensen settes til 1 G, eller 100 prosent av grunnbeløpet. Vi støtter også at denne inntekten kan komme både fra bonuslønnen og inntekt personen har fra annet arbeid enn det varige tilrettelagte arbeidet. FFO mener dette gir en god ivaretagelse av denne gruppen til å kunne tjene noe i tillegg til uføretrygden, uten at trygden avkortes.

Etteroppgjør uten å vurdere skyld

Det foreslås i høringsnotatet at når etteroppgjøret viser for mye utbetalt trygd skal avviket kunne trekkes av NAV med tvangsmidler uten hensyn til skyld. Det gjelder også når den trygdede har hatt innsigelser til varsel om trekk. Tilsvarende tvangsmidler motsatt vei foreslås ikke.

FFO mener at en hjemmel til å innkreve ved tvangsmidler bare basert på NAVs saksbehandling virker urimelig. Forslaget til forskrift sier at medlemmet skal få melding, men sier samtidig at:

«Melding om vedtak om etteroppgjør kan unnlates når medlemmet ikke melder fra om endrede forhold.»

Dette gir en fullmakt til NAV som kan gi urimelige resultater, f.eks. hvis NAV feiltolker en informasjon fra skatteetaten om "endrede forhold". En slik feiltolkning kan gjøre at NAV tror de mangler melding fra medlemmet selv om medlemmet har gitt korrekte opplysninger. FFO mener at ut fra et rettssikkerhetsperspektiv bør ikke NAV få slike fullmakter, og at det er urimelig om NAV kan kreve etteroppgjør av for mye utbetalt uføretrygd når det ikke er noe å bebreide stønadsmottakeren for.

Det behovsprøvde barnetillegget må videreføres på dagens nivå

FFO viser til at departementet vil komme tilbake til spørsmålet om endringer i barnetillegget i uføretrygden som følge av regjeringens varslede utredning av barnetillegget. Vi er svært bekymret for at en slik utredning vil føre til at man reduserer barnetillegget i uføretrygden, slik at barnefamilier som har lav inntekt vil få en enda tøffere hverdag.

Å videreføre barnetillegget på dagens nivå er en viktig sak for FFO. Vi er kritisk til å senke nivået på barnetillegget eller å innføre det som et standardisert tillegg til uføretrygden. Det ble vedtatt i forbindelse med behandlingen av Ny uføretrygd og alderspensjon til uføre¹ å videreføre det behovsprøvde barnetillegget på samme nivå i ny uføretrygdordning fra 2015, og FFO mener at det ikke bør legges opp til endringer i noe som allerede er bestemt.

¹ Prop. 130 L (2012-2011)

Alle uføretrygdede må kunne tjene 1 G i friinntekt

FFO var sterkt imot at muligheten til friinntekt på 1 G ble fjernet i ny uføretrygdordning. Dagens friinntektsordning har for mange vært det mulighetsrommet som trengs for å gjøre et arbeid når helsen tillater det, selv som ufør. Mange uførepensjonister har på denne måten hatt en tilknytning til arbeidslivet eller tatt på seg betalte tillitsverv, noe FFO mener er verdifullt - både for den enkelte og for samfunnet. FFO frykter at flere vil trekke seg fra den type aktiviteter om de opplever å komme dårligere ut ved avkortning av inntekten over 0,4 G.

Det er i utgangspunktet bra at det gjøres et unntak for nåværende uførepensjonister, slik at de kan tjene 60 000 kr, men dette er et for lavt beløp og et beløp som ikke reguleres på samme måte som grunnbeløpet. FFO mener samtidig at alle nye uføretrygdede må få muligheten til å ha en friinntektsgrense, og at den settes til 1 G for alle. Inntekt ut over 1 G kan da avkortes etter modellen det legges opp til for å kunne kombinere arbeid og trygd.

Alle på dagens uførepensjon må sikres samme kjøpekraft etter omregningen til uføretrygd

Det går fram av Prop. 130 L (2010-2011) at endringene etter skatt skulle bli så liten som mulig. FFO mener at alle må garanteres at ikke nettoinntekten reduseres etter omregning til ny uføretrygd. Regelverket og omregningsmodellen må derfor sikre at alle beholder kjøpekraften fra før omleggingen av uførepensjonen. Det er viktig at uforutsette konsekvenser av ny uføretrygdordning overvåkes nøye, og at det gjøres snarlige endringer om noen blir skadelidende av omleggingen.

NAV er i gang med å forberede implementeringen av ny uføretrygdordning, og da også hvordan man skal kommunisere med dagens uførepensjonister om endringene. Det er FFOs erfaring at mange er engstelige for at ny uføretrygd skal gi reduserte trygdeutbetalinger. Det er svært viktig at NAV kommuniserer godt og forståelig til alle som berøres av endringene. Brukerne må på en informativ måte få vite hva slags regelendringer som gjelder for den nye uføretrygden, og hva som gjøres for å kompensere ordninger som faller bort.

Rapportering av merinntekt må være enkelt og forutsigbart

Regelverket legger et stort ansvar på mottakeren av uføretrygd. I løpet av en yrkeskarriere kan lønnsnivået til en arbeidstaker som er delvis ufør endre seg. Man får lønnsjusteringer som følge av lønnsoppgjør, og som følge av karriereutvikling. Om dette ikke endres, så kan man i tillegg til lønnsinntekten ha goder man mottar, som man ofte ikke tenker på som «lønn», for eksempel mobiltelefon, internett, hjemmekontor, kjøregodtgjørelse o.a. regnes som pensjonsgivende inntekt. Dette må man også passe på å innberette.

I en rapport fra organisasjonen Unge Funksjonshemmedes «Ung og ufør - levekår for unge uføre» fra 2013, rapporterte flere at det var problematisk å få oversikt over hva som ble regnet som pensjonsgivende inntekt. De opplevde det problematisk å ha oversikt over alt og rapportere dette til NAV. En etterkontroll fra NAV kan da resultere i et tilbakebetalingskrav, fordi man urettmessig har mottatt for mye trygd.

FFO mener det er viktig at man får på plass et enkelt rapporteringssystem som skaper forutsigbarhet for de som kombinerer uføretrygd og lønnsinntekt.

Bostøtten må tilpasses ny uføretrygdordning

FFO vil påpeke at inntektstaket på bostøtten må heves, slik at ingen uføretrygdede faller ut av ordningen. FFO vil spesielt peke på samordningen av ny uføretrygdordning for unge uføre og bostøtteordningen. Unge er i en etableringsfase hvor deres økonomiske levekår er spesielt presset, og å miste rett til bostøtte vil forverre en allerede vanskelig økonomisk situasjon.

Det er derfor viktig at samordningen med økt brutto uføretrygd til unge uføre etter 2015 sees i sammenheng med reglene for bostøtten for unge uføre. Det må ikke skapes en situasjon der unge uføre blir økonomisk skadelidende og kommer dårligere ut etter innføring av ny uføretrygdordning.

FFO ber Arbeids- og sosialdepartementet om å ta det nødvendige initiativ slik at regjeringen legger fram et forslag om tilpasning av bostøtteordningen for uføre, i lys av de nye reglene for uføretrygd.

Konsekvenser for andre behovsprøvde velferdsytelser

FFO er bekymret for at endringer i uføretrygdens økte bruttoinntekt vil ha konsekvenser for andre ytelser man mottar fra det offentlige og nivået på egenandeler. Det bør gjøres en gjennomgang av hva slags behovsprøvde ytelser som kan stå i fare for å falle bort når uføretrygdede får hevet sin bruttoinntekt.

For mange økonomisk behovsprøvde velferdsytelser utgjør brutto inntekt beregningsgrunnlaget for innvilgelse av ytelsen. Økt bruttoinntekt kan innebære at slike ytelser kan falle bort helt eller delvis eller at den enkelte ilegges høyere egenbetaling. En del ytelser fra det offentlige er behovsprøvde, så når inntekten øker, bortfaller ytelsen.

Inntektsgrensene i ordningen med fri rettshjelp må gjennomgås med henblikk på en økning bruttoinntekten til uføretrygdede. Retten til fri rettshjelp er knyttet til brutto årsinntekt, og er i 2014 kr 246 000 for enslige og kr 369 000 for ektefeller og andre som lever sammen med felles økonomi. Uføretrygdende som ikke vil ha høyere netto inntekt i 2015 enn i dag, og som nå kommer inn under inntektsgrensen for rettshjelp – kan risikere å ikke få fri rettshjelp etter 2015. Det er derfor viktig at denne inntektsgrensen heves i 2015.

Med vennlig hilsen

FUNKSJONSHEMMEDES FELLESGRUPPE

Knut Magne Ellingsen /s/
Leder

Liv Arum
Generalsekretær